

Chuyển đổi xanh không chỉ giúp bảo vệ môi trường mà còn mở ra nhiều cơ hội phát triển kinh tế bền vững và cải thiện chất lượng cuộc sống của người dân. Ảnh: EVN.

ĐỔI MỚI SÁNG TẠO XANH: ĐỘNG LỰC PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG CỦA VIỆT NAM

TS. Trần Thị Thảo Anh

Học viện Báo chí và Tuyên truyền

Đổi mới sáng tạo (ĐMST) xanh được các quốc gia đang phát triển áp dụng như một phương án để thúc đẩy tăng trưởng xanh và phát triển bền vững. Sự đổi mới trong công nghệ là chìa khóa giúp cho ngành công nghiệp tạo ra các giá trị kinh doanh mới, đồng thời mang lại lợi ích cho con người.

Đổi mới sáng tạo xanh - điều kiện tất yếu cho sự phát triển bền vững hiện nay

ĐMST được nhận thức như quá trình biến ý tưởng, tri thức thành một sản phẩm cụ thể như hàng hóa, công nghệ, quy trình, v.v., tạo ra lợi ích gia tăng cho kinh tế và xã hội. Theo Khoản 3, Điều 3, Luật Khoa học, Công nghệ và Đổi mới sáng tạo, đổi mới sáng tạo (innovation) là việc tạo ra và ứng dụng những thành tựu, giải pháp kỹ thuật, công nghệ mới, hoặc giải pháp quản lý mới nhằm nâng cao hiệu quả phát triển kinh tế - xã hội và năng suất, chất lượng, giá trị gia tăng của sản phẩm, hàng hóa.

Lễ phát động “Chuyển đổi xanh - chung tay vì một Việt Nam phát triển bền vững”. Ảnh: ST.

Có thể nhận thấy, ĐMST là một khái niệm bao quát và đa chiều, trong đó chứa đựng nhiều hoạt động tri thức với độ phức tạp cao. Nội hàm khái niệm ĐMST bao hàm cả tính mới lạ; tính khả thi và tạo ra biến đổi quan trọng, như: sinh ra giá trị gia tăng, nâng cao vị thế cạnh tranh của doanh nghiệp. Phạm vi của ĐMST gồm có việc ra mắt sản phẩm, công nghệ kỹ thuật, mô hình kinh doanh, cấu trúc tổ chức, chiến lược tiếp thị mới. Ngoài ra, ĐMST bao trùm các nỗ lực thử nghiệm sản phẩm, quy trình mới; sản phẩm, quy trình hiện tại hoặc thử nghiệm với các phương pháp thay thế để thực hiện công việc khác.

Nhiều nhà khoa học, chuyên gia nhấn mạnh quan điểm ĐMST xanh bao trùm tất cả các loại hình ĐMST đóng góp vào việc tạo ra các sản phẩm, dịch vụ hoặc quy trình quan trọng nhằm định hướng tới giảm thiểu tác hại, tác động và suy thoái môi trường, đồng thời tối ưu hóa việc khai thác tài nguyên thiên nhiên. ĐMST xanh đang có xu hướng phát triển và đảm nhiệm một vai trò quan trọng trong sự phát triển bền vững vì nó định hướng tới việc khai thác hợp lý, hiệu quả các nguồn tài nguyên thiên nhiên để cải thiện phúc lợi của con người. Ngoài ra, sự kết hợp giữa những biến đổi trong sản phẩm và quy trình sản xuất sẽ đóng góp vào phát triển bền vững kinh tế - xã hội.

ĐMST xanh được các quốc gia đang phát triển, trong đó có Việt Nam áp dụng như một phương án để thúc đẩy tăng trưởng xanh, phát triển bền vững. Sự cách tân trong công nghệ chính là yếu tố then chốt hỗ trợ ngành công nghiệp tạo lập những giá trị kinh doanh mới, đồng thời tạo ra lợi ích cho con người.

Những năm gần đây, nhiều doanh nghiệp sản xuất đã cố gắng, nỗ lực hướng tới sản xuất bền vững; chuyển dần từ ngăn ngừa ô nhiễm sang các tiếp cận tích cực, có tính đến chu kỳ sản phẩm và tác động rộng lớn hơn. ĐMST xanh sẽ hỗ trợ thúc đẩy quá trình này thông qua sự kết hợp giữa những biến đổi công nghệ và phi công nghệ có thể mang lại những cải thiện đáng kể về môi trường.

ĐMST xanh sẽ là động lực chính cho các ngành sản xuất giải quyết vấn đề biến đổi khí hậu và hiện thực hóa tăng trưởng xanh hướng tới phát triển bền vững. Nó cũng tạo ra nhiều cơ hội phát triển cho các ngành công nghiệp mới và hỗ trợ tăng khả năng cạnh tranh. Nhiều sáng kiến ĐMST xanh trong ngành ô tô và vận tải đã tập trung vào việc cải thiện hiệu quả khai thác năng lượng và nâng cao độ an toàn của phương tiện. Ngành công nghiệp sắt thép trong những năm gần đây đã có nhiều cải tiến nhằm tiết kiệm năng lượng và đã thiết kế lại nhiều quy trình sản xuất khác nhau. Trong khi ngành công nghiệp điện tử tập trung chủ yếu vào việc giảm mức tiêu thụ năng lượng của sản phẩm, thì nhu cầu sử dụng ngày càng cao lại đặt ra thách thức, buộc ngành phải nỗ lực hơn trong việc nâng cao khả năng tái chế.

Cuộc khủng hoảng kinh tế hiện nay và các cuộc đàm phán về biến đổi khí hậu cần được coi là cơ hội để các quốc gia trên thế giới hướng tới nền kinh tế xanh và phát triển bền vững bằng cách đẩy nhanh ĐMST xanh. Việc cải thiện sử dụng tài nguyên và năng lượng cũng như tham gia vào nhiều sáng kiến nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động môi trường sẽ dẫn đến những ngành công nghiệp mới và việc làm mới trong những năm tới.

Đổi mới sáng tạo xanh - triển khai thực hiện trong Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội giai đoạn 2021-2030

ĐMST được thể hiện rõ nét trong quan điểm phát triển của Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội giai đoạn 2021-2030, cụ thể là: “Phát triển nhanh và bền vững trên cơ sở khoa học, công nghệ, ĐMST và chuyển đổi số”. Mục tiêu của Chiến lược nêu rõ: Phấn đấu đến năm 2030, là nước đang phát triển có công nghiệp hiện đại, kinh tế phát triển năng động, nhanh và bền vững, độc lập, tự chủ trên cơ sở khoa học, công nghệ, ĐMST gắn với nâng cao hiệu quả trong hoạt động đối ngoại và hội nhập quốc tế.

Phát triển du lịch xanh là rất cần thiết nhằm góp phần phát triển một nền kinh tế xanh bền vững. Ảnh: ST.

Khoa học, công nghệ và ĐMST được định hướng phát triển với doanh nghiệp là trung tâm, đồng thời gắn với việc hình thành các mô hình kinh doanh mới, kinh tế số và xã hội số. Cần xây dựng cơ chế, chính sách tài chính - kinh tế đủ sức hấp dẫn nhằm khuyến khích doanh nghiệp tích cực tham gia nghiên cứu, đổi mới công nghệ. Cần cho phép triển khai cơ chế thử nghiệm các chính sách mới, hỗ trợ ứng dụng công nghệ tiên tiến và các hình thức kinh doanh sáng tạo. Chiến lược cũng đặt ra yêu cầu cụ thể về chỉ tiêu, chương trình hành động để thúc đẩy khoa học, công nghệ và ĐMST trong toàn bộ các cấp, ngành và địa phương. Đây được coi là động lực then chốt cho tăng trưởng kinh tế, gắn với chuyển đổi số quốc gia.

Trong những năm qua, hệ sinh thái ĐMST xanh phát triển với tốc độ ấn tượng. Việt Nam đang dần khẳng định vị thế như một trung tâm công nghệ mới nổi trong khu vực Đông Nam Á. Theo báo cáo ĐMST và đầu tư công nghệ Việt Nam năm 2023, nền kinh tế số Việt Nam được dự báo sẽ có tốc độ tăng trưởng

dẫn đầu trong khu vực, ở mức 31% trong giai đoạn 2022-2025. Cơ sở hạ tầng số của Việt Nam đang phát triển mạnh mẽ, thể hiện qua tốc độ gia tăng ấn tượng của người dùng Internet, mạng xã hội và điện thoại thông minh, v.v. Cơ sở hạ tầng thanh toán trực tuyến của Việt Nam ngày càng được hoàn thiện, với các hình thức như ví điện tử, chuyển khoản ngân hàng và thẻ tín dụng được tăng cường bảo mật, giúp người dùng yên tâm hơn khi giao dịch, v.v. Khởi nghiệp ĐMST đã trở thành một phong trào phát triển sôi động, góp phần thúc đẩy sự ra đời và phát triển của nhiều doanh nghiệp lớn trong lĩnh vực thương mại điện tử. Trung tâm ĐMST Quốc gia (NIC) do Chính phủ thành lập, là nơi dẫn dắt, kết nối, hướng dẫn nhằm xây dựng hệ sinh thái ĐMST hoàn chỉnh trên phạm vi toàn quốc và đặc biệt có mối liên kết với quốc tế.

Trong giai đoạn vừa qua, nhiều sáng kiến và chương trình hỗ trợ ĐMST xanh đã được triển khai, góp phần định hình xu thế phát triển bền vững tại Việt Nam. Tiêu biểu là Chương trình Green Innovation

Đổi mới sáng tạo xanh là động lực chính cho các ngành sản xuất giải quyết vấn đề biến đổi khí hậu và hiện thực hóa tăng trưởng xanh hướng tới phát triển bền vững. Ảnh: ST.

Fellowship (GIF), nơi khuyến khích và thúc đẩy việc tìm kiếm, ứng dụng các giải pháp sáng tạo xanh nhằm gia tăng năng lực cạnh tranh cũng như nâng cao hiệu quả hoạt động của doanh nghiệp. GIF đã quy tụ và giới thiệu hàng trăm công nghệ hiện đại đến từ các tổ chức, doanh nghiệp trong và ngoài nước, mang lại nhiều giải pháp tiết kiệm năng lượng, tái chế tài nguyên, đồng thời bảo vệ môi trường. Hay sáng kiến Net Zero Challenge đã đưa ra các giải pháp công nghệ phục vụ mục tiêu giảm thiểu tác động của biến đổi khí hậu, gắn kết chặt chẽ với các tiêu chí phát triển bền vững toàn cầu. Đặc biệt, mạng lưới kinh tế tuần hoàn Việt Nam, được hình thành trên cơ sở hợp tác công tư, đã tạo nên cơ chế hợp tác hiệu quả trong quá trình chuyển đổi sang nền kinh tế tuần hoàn. Trong lĩnh vực nông nghiệp, Dự án Trung tâm ĐMST xanh trong Công nghiệp và Thực phẩm Việt Nam (GIC Việt Nam) đã được triển khai tại một số tỉnh thuộc vùng Đồng bằng sông Cửu Long, tập trung vào 2 chuỗi giá trị quan trọng là lúa gạo và xoài. Dự án hướng đến nhiều mục tiêu: xây dựng và nhân rộng các giải pháp sáng tạo nhằm tái cơ cấu ngành nông nghiệp theo hướng dựa trên khai thác bền vững tài nguyên thiên nhiên; đưa vào thực tiễn các kỹ thuật canh tác hiện đại gắn với công nghệ cao; đổi mới cách thức tổ chức quản lý sản xuất theo mô hình chuỗi giá trị; tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin trong giám sát và điều hành, v.v.

Một số kiến nghị

Trong thời gian tới, để hướng tới mục tiêu phát triển bền vững, Việt Nam cần tiếp tục ưu tiên đầu tư cho khoa học, công nghệ và ĐMST, đặc biệt là ĐMST xanh, theo các định hướng sau:

Một là, hoàn thiện khung pháp lý và chính sách hỗ trợ, tạo động lực thúc đẩy hệ sinh thái ĐMST xanh phát triển. Nâng cao năng lực hoạch định và thực thi chính sách của Chính phủ, đồng thời khẩn trương xây dựng, bổ sung các thể chế phù hợp với yêu cầu phát triển ĐMST xanh.

Hai là, phát triển đồng bộ hệ sinh thái và hạ tầng phục vụ ĐMST xanh. Chủ động hỗ trợ việc thử nghiệm, nhân rộng các mô hình ĐMST xanh hiệu quả trong thực tiễn.

Ba là, quan tâm đến phát triển và thu hút nguồn nhân lực chất lượng cao cho ĐMST xanh. Đẩy mạnh đào tạo, chuyển giao công nghệ, nâng cao năng lực cho doanh nghiệp trong việc tiếp cận và ứng dụng công nghệ mới.

Bốn là, huy động và đa dạng hóa nguồn lực tài chính cho ĐMST xanh. Tăng cường khả năng tiếp cận vốn đối với các doanh nghiệp vừa và nhỏ để triển khai ý tưởng, giải pháp công nghệ theo định hướng xanh.

Năm là, xây dựng và mở rộng mạng lưới ĐMST xanh trong nước và quốc tế. Đẩy mạnh kết nối giữa doanh nghiệp, viện nghiên cứu và các tổ chức trong - ngoài nước nhằm triển khai hiệu quả các dự án hợp tác về ĐMST xanh.

Sáu là, thúc đẩy hợp tác và giao lưu quốc tế, tận dụng nguồn lực tri thức, công nghệ và nhân lực toàn cầu để hỗ trợ quá trình phát triển ĐMST xanh tại Việt Nam ✍